DIN SURSELE GRAFICE ALE MINIATURISTULUI PICU PĂTRUŢ

CORNEL TATAI-BALTĂ
Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia
ANCA ELISABETA TATAY
Biblioteca Academiei Române, Cluj-Napoca

Graphic Sources of Miniature Painter Picu Pătruţ

ABSTRACT

Picu Pătruţ was born at Sălişte, a shepherd village in Mărginimea Sibiului, in 1818. He learned reading and writing in his native village, became a sexton, then turned a monk and for a while taught in school. In 1872, he died at the age of 54.

He was a pious person, evincing an uncommon thirst for religious knowledge but also for secular culture of good quality. His library comprised 200 titles: both religious books and Romanian and foreign literature, in translation.

Picu Pătruţ left the generations to come numerous manuscripts, a part of them being lost. His work that includes religious plays, pieces of poetry, miniatures and melodies, is surprisingly vast and varied. He is supposed to have accomplished about 3000 miniatures, of which 2000 have been conserved until the present time.

The most important manuscript, from a poetic and artistic point of view, achieved between 1842 and 1851, entitled *Stihos,* namely *Verse,* is kept in the National Museum of the Romanian Peasant. It sums up 1400 pages, 474 verses, 579 miniatures and 128 vignettes. The creations of the ”peasant” artist are ”naive but deep in the same time” being characterized by piety, naturalness and sincerity. Picu Pătruţ is said to have decorated his manuscripts, wavering between dogmas and the liberty to create. As the artist was familiar with the Orthodox iconography, he had knowledge of the mural painting, icons on glass and wood as well as of the illustrations in the printed books. The means of expression used to elaborate his compositions are simple but suggestive and their chromatics is delicate and limited.

It’s no doubt that the woodcuts or metal engravings that adorn the Romanian religious books printed in different typographic centers: Buda, Braşov, Sibiu, Târgovişte, Bucharest, etc. were Picu Pătruţ’s sources of inspiration. As in many other situations (for example in the manuscript *The Death of Abel,* 1843), the gifted artist from Sălişte, considered to be „the last miniaturist of Europe”, retorted to changes, resigned certain elements, included others and harmonized chromatics in accordance with the chosen subject.

Cuvinte-cheie: Picu Pătruţ, Sălişte, miniatură, xilogravură, gravură în metal, Buda, Braşov, Sibiu, Bucureşti, Târgovişte
Keywords: Picu Pătruţ, Sălişte**,** miniature, woodcut, metal engraving, Buda, Braşov, Sibiu, Bucharest, Târgovişte

„Picu Pătruţ reprezintă momentul de sinteză al culturii populare româneşti şi începutul fenomenului de osmoză dintre creaţia cultă şi cea anonimă", după cum afirmă scriitorul Valeriu Râpeanu[1].

De la Onisifor Ghibu, care l-a descoperit în anul 1905 şi până în prezent, el a captat interesul a numeroşi istorici, scriitori, publicişti, muzicologi etc., dintre care îi menţionăm pe: Nicolae Cartojan, Victor Ion Popa, Octavian O. Ghibu, Zoe Dumitrescu Buşulenga, Ion Vlasiu, Vasile Drăguţ, Anca Bratu, Paul Petrescu, Mircea Tomuş, Mircea Deac, Viorel Cosma, Sânziana Pop, Ioan Alexandru, Elena Docsănescu, Marius Porumb, Răzvan Theodorescu şi mulţi alţii[2].

În 1985 a apărut Catalogul expoziţiei de la Muzeul Satului şi de Artă Populară din Bucureşti, intitulat *Picu Pătruţ – un chip al locului românesc*[3] şi volumul *Picu Pătruţ, miniaturi şi poezie*, îngrijit de Octavian O. Ghibu şi Crişan I. Mircioiu[4]. Cu prilejul expoziţiei din anul 2012, găzduită de Muzeul Naţional al Ţăranului Român din capitală a fost editat un elegant Catalog, cu titlul sugestiv *Picu Pătruţ – ultimul mare miniaturist al Europei*[5].

Pornind de la două manuscrise realizate de Picu Pătruţ, *Stihos adică Viers* şi *Moartea lui Avel*, actualmente păstrate la Muzeul Naţional al Ţăranului Român[6], şi de la cele trei lucrări de mai sus, studiul de faţa doreşte să prezinte unele dintre sursele grafice ale miniaturilor sale, aspect necunoscut istoriografiei de specialitate până la data curentă.

Picu Pătruţ s-a născut în anul 1818 la Sălişte, sat de oieri din Mărginimea Sibiului. Aici învaţă să scrie şi să citească, devine crâsnic la biserică, se călugăreşte şi o vreme ţine loc de dascăl (învăţător) la şcoală. Moare în anul 1872, la vârsta de doar 54 de ani[7].

Fire evlavioasă, manifestă de timpuriu o rară sete pentru cultura religioasă, dar şi laică de bună calitate. Biblioteca sa număra 200 de titluri, între care diferite ediţii româneşti ale *Bibliei, Ceaslovul, Penticostarul* etc., precum şi cărţi de literatură română[8]. Îl interesau îndeosebi operele semnate de: Dimitrie Cantemir, Anton Pann, Iancu Văcărescu, Vasile Alecsandri, Grigore Alexandrescu, Cezar Bolliac. Cunoştea de asemenea scrierile unor autori străini,

[1] Pătruţ 2012, p. 17.
[2] Pătruţ 1985; Pătruţ 1985a; Pătruţ 2012.
[3] Pătruţ, 1985.
[4] Pătruţ 1985a.
[5] Pătruţ 2012.
[6] Le mulţumim pentru sprijinul acordat domnilor Dr. Virgil Ştefan Nițulescu (directorul prestigioasei instituţii) şi Dr. Ion Blăjean (şefului secţiei *Patrimoniu şi evidenţă ştiinţifică*).
[7] Pătruţ 1985 b, p. 34-35.
[8] Pătruţ 1985a, p. 36-51.

traduse în limba română, ca *Isaak Lakedem* de Al. Dumas – tatăl, *Moartea lui Avel* de S. Gessner, *Crucea de argint* de Eugène Sue[9].

A lăsat posterităţii un număr însemnat de manuscrise, dintre care unele s-au pierdut, scrise cu alfabet chirilic, deşi îl cunoştea şi pe cel latin, păstrate în colecţii de stat şi particulare. Este uimitoare varietatea şi vastitatea operei sale, care conţine lucrări dramatice, versuri, miniaturi şi melodii[10].

Se apreciază că a realizat circa 3000 de miniaturi ce cuprind scene, portrete, frontispicii, viniete şi iniţiale ornamentate, dintre care s-au păstrat până astăzi peste 2000[11].

Cel mai important manuscris, din punct de vedere poetic şi plastic, elaborat la apogeul carierei sale, între anii 1842 (decembrie) – 1845 şi 1847 – 1851, poartă numele de: *Stihos adică Viers* (pe scurt *SAV*) [12]. El posedă 1400 de pagini, 474 de versuri, majoritatea originale şi o parte preluate de la alţii, însoţite de 579 de miniaturi (104 pe pagina întreagă), şi 128 de viniete[13]. În mod justificat Zoe Dumitrescu Buşulenga aprecia creaţiile artistului ţăran din Sălişte drept „naive şi profunde totodată”, ce se evidenţiază prin pietate, naturaleţe şi sinceritate[14].

Diferiţi exegeţi, printre care Vasile Drăguţ, Octavian O. Ghibu şi Crişan I. Mircioiu, au relevat faptul că Picu Pătruţ era la curent cu realizările picturii murale, îndeosebi cu cele din apropierea Săliştei, cu icoanele pe lemn şi sticlă, cât şi cu gravurile existente în cărţile tipărite. Se ştie că el a efectuat unele vizite la mănăstirile din „Ţară” şi la bisericile din „Mărginime”[15].

Miniaturile lui Picu Pătruţ au fost comentate cu mult profesionalism de reputatul istoric de artă Vasile Drăguţ. Acesta semnalează faptul că meşterul popular de la Sălişte era un bun cunoscător al iconografiei ortodoxe, respectând prescrierile din erminii. Structura compoziţională a temelor religioase abordate se regăseşte, de regulă, în pictura murală din întreg spaţiul românesc. Dar el nu poate fi acuzat că este un simplu copist. Ceea ce îl diferenţiază însă de înaintaşii săi este felul în care înţelege să redea spaţiul. Acesta este larg, fiind sugerat cu mijloace simple. Pretutindeni observăm dealuri, coline şi câmpii, iar vegetaţia (stejari bătrâni, brazi) şi animalele (un cerb, o veveriţă, un iepure) aparţin mediului în care trăia talentatul meşter. Ca atare, în aceste miniaturi nu întâlnim munţi golaşi, cu stânci aride, chiparoşi sau pini ca în lucrările de artă de tradiţie

[9] *Ibidem*, p. 48.
[10] *Ibidem*, p. 37-57.
[11] *Ibidem*, p. 49-50.
[12] Pătruţ mss. 1842-1851, cota R 2124; Pătruţ 1985a, p 61. Aici mss. este datat între 1842 (dec.) - 1845 şi 1847 - 1851; Pătruţ 2012, p. 98. Aici mss. este datat 1842-1850.
[13] Pătruţ 1985a, p. 40, 50, 61; Pătruţ 2012, p. 98. Aici sunt menţionate 493 ilustraţii.
[14] Pătruţ 1985, p. nenumerotată.
[15] Pătruţ 1985a, p. 29, 52.

bizantină. În scenele biblice sau religioase sunt evocate obiceiuri specifice vieţii satului ardelean. De pildă, păstorii anunţaţi de înger de naşterea Pruncului divin poartă, asemenea ciobanilor locali, căciuli înalte, traiste şi bâte şi cântă din fluier. Când surprinde desfăşurarea scenelor în spaţiul urban, miniaturistul preferă însă alcătuirile fanteziste. Picu Pătruţ se dovedeşte un autentic povestitor, evitând în general aspectele dramatice. De aceea preferă „tonurile pastelate, cu armonii calde şi domoale". Paleta cromatică este delicată şi restrânsă, fiind alcătuită din verde, galben, roşu, albastru, brun, violet[16].

Analizând pertinent miniatura *Cina cea de Taină*[17] (**Fig. 1**), Vasile Drăguţ afirmă că autorul ei „a recurs, fără îndoială, la o stampă de epocă"[18]. Noi precizăm că aceasta este xilogravura din *Strastnicul* tipărit la Buda în anul 1816[19] (**Fig. 2**).

Despre miniatura ce înfăţişează *Iadul*[20] (**Fig. 3**), distinsul istoric crede că „nu a fost folosit nici un model din cele care circulau în epocă, miniaturistul făurindu-şi singur întreaga compoziţie"[21]. De fapt modelul folosit a fost gravura în aramă executată de monahul Rafail de la Mănăstirea Neamţ din cartea *Uşa pocăinţei,* imprimată la Braşov în 1812[22] (**Fig. 4**).

Acelaşi istoric mai spune că: „lipsa şcolilor înalte nu a împotmolit fantezia rapsodului popular, dimpotrivă, nimic mai convingător decât zbuciumul oştirilor faraonului strânse în volbura de ape ale Mării Roşii sau reprezentarea edenică a fericirii lui Avel pe care îl pizmuieşte fratele său Cain"[23]. Prima miniatură redă *Trecerea Mării Roşii*[24] (**Fig. 5**) şi a avut ca model xilogravura lui Gerva(sie) Monah din *Psaltire*, Bucureşti, 1820[25] (**Fig. 6**), iar a doua miniatură, *Cain şi Avel* (**Fig. 7**), a avut drept model gravura în metal a lui A. Geiger din cartea lui Salomon Gessner, *Moartea lui Avel*, Buda, 1818[26] (**Fig. 8**). De notat că imaginea copiilor cuplului primordial (**Fig. 35**) figurează şi în cel de al doilea manuscris al lui Picu Pătruţ avut în discuţie, cel din 1843, miniatură despre care Octavian O. Ghibu afirmă că a avut „ca model gravura din cartea tipărită" la Buda[27].

---

[16] *Ibidem*, p. 25-28.
[17] *Ibidem*, fig. 70.
[18] *Ibidem*, p. 27.
[19] Tatay 2011, fig. 79.
[20] Pătruţ 1985a., fig. 103; Pătruţ 2012, fig. p. 123; Tatay, Tatai-Baltă 2020, fig. 117.
[21] Pătruţ 1985a, p. 27.
[22] Tatay, Tatai-Baltă 2020, fig. 106.
[23] Pătruţ 1985a, p.28.
[24] *Ibidem*, fig. 19.
[25] Tatay, Tatai-Baltă 2015, fig. 455.
[26] Tatay 2011, fig. 87.
[27] Pătruţ 1985a, p. 158.

În sfârşit, despre miniatura *Nestatornica roată a lumii şi primejdioasele ale ei valuri*[28] (**Fig. 9**), Vasile Drăguţ consideră că nu a fost realizată după un anumit model[29]. Modelul ei a fost însă gravura în metal semnată Prixner sc. Pest din *Calendariu pre…100 de ani,* Buda, 1814 (**Fig. 10**), fapt semnalat recent de cercetătoarea Cristina Bogdan[30].

Necunoaşterea modelelor menţionate mai sus este scuzabilă, deoarece gravurile de la Buda[31], Bucureşti[32] şi Braşov[33] nu erau bine cunoscute la vremea în care şi-a redactat studiul istoricul de artă de mare anvergură care a fost Vasile Drăguţ.

*

În urma cercetării atente a manuscrisului SAV a reieşit că Picu Pătruţ a apelat în repetate rânduri la xilogravurile sau la gravurile în metal ce decorează cărţile româneşti ieşite de sub teascuri la Buda, Braşov, Sibiu, Târgovişte sau Bucureşti. Mai atragem atenţia doar asupra următoarelor teme: *Îngerul Domnului* (**Fig. 11**), *Moartea* (**Fig. 13**), *Judecata de Apoi*[34] (**Fig. 15**), toate după gravurile în metal ale lui Rafail Monah din *Uşa pocăinţei*, Braşov, 1812[35] (**Fig. 12**, **Fig. 14**, respectiv **Fig. 16**); *Sfântul Haralambie*[36] (**Fig. 17**), după xilogravura atribuită lui Ioniţ Ion Voina din *Paraclisul Sfântului Haralambie şi a Sfântului Mina* (Braşov), 1824[37] (**Fig. 18**); *Sfânta Treime* (**Fig. 19**), după xilogravura din *Ceaslov,* Sibiu, 1790[38] (**Fig. 20**); *Răstignirea cu instrumentele Patimilor* (**Fig. 21**), *Samuil şi Saul* (**Fig. 23**), ambele după xilogravurile din *Minei,* Buda, 1804-1805, atribuite lui Hederich[39] (**Fig. 22**, respectiv **Fig. 24**); *Pilda celor zece fecioare*[40] (**Fig. 25**), *Ungerea picioarelor lui Isus* (**Fig. 27**), ambele după *Strastnic,* Buda, 1816[41] (**Fig. 26**, respectiv **Fig. 28**); *Soboarele ecumenice I-VII*[42] (le reproducem acum doar pe ultimele două: **Fig. 29** şi **Fig. 31**), toate după *Îndreptarea legii,* Târgovişte, 1652[43] (**Fig. 30**, respectiv **Fig. 32**) ş. a. Se impune

[28] *Ibidem*, fig. 112; Pătruţ 2012, fig. p. 129.
[29] Pătruţ 1985a, p. 30.
[30] Bogdan 2013, p. 224; Tatay 2010, fig. 39; Tatay 2011, fig. 98.
[31] Tatay 2010; Tatay 2011.
[32] Tatay, Tatai-Baltă 2015.
[33] Tatay, Tatai-Baltă 2020.
[34] Ultimele două miniaturi sunt reproduse la: Pătruţ 1985a, fig. 107, 108; Pătruţ 2012, fig. p. 124, 132; Tatay, Tatai-Baltă 2020, fig. 114-116.
[35] Tatay, Tatai-Baltă 2020, fig. 102, 103, 105.
[36] Pătruţ 2012, fig. p. 110; Tatay, Tatai-Baltă 2020, fig. 132.
[37] Tatay, Tatai-Baltă, 2020, fig. 130.
[38] Tatai, 2007, fig. 4.
[39] Tatay 2010, fig.3, 10; Tatay 2011, fig. 5, 15, p. 443, 452.
[40] Pătruţ 1985a, fig. 85.
[41] Tatay 2011, fig. 71, 75.
[42] *Soborul de la Niceea din anul 787* este reprodus în: Pătruţ 1985a, fig. 106.
[43] *Soboarele de la Niceea din anul 325* şi *din 787* sunt reproduse în: BRV I, fig. p. 196, 197.

să mai arătăm că miniaturile: *Necredinţa lui Toma, Mironosiţele la mormântul Domnului, Vindecarea slăbănogului, Isus şi Samarineanca, Vindecarea orbului din naştere, Înălţarea Domnului, Viziunea patriarhului Petru din Alexandria, Pogorârea Sfântului Duh, Duminica tuturor sfinţilor*, au avut ca sursă de inspiraţie ilustraţiile *Penticostarelor* de la Buzău din 1701[44], Bucureşti, 1743[45], Râmnic, 1743[46] sau Blaj, 1768[47], care sunt foarte asemănătoare, avându-şi originea în xilogravurile ucrainene.

Ca în alte cazuri, iscusitul miniaturist din Sălişte modifică, renunţă la anumite elemente care nu-i convin, adaugă altele conform gustului său şi potriveşte cromatica în funcţie de subiectul ales. De notat că din xilogravura *Scene din viaţa lui Iosif,* ce împodobeşte *Strastnicul* de la Buda din 1816[48], miniaturistul a conceput patru imagini distincte[49].

Pentru manuscrisul *Moartea lui Avel* (1843)[50] (copiat după textul de factură rococo al elveţianului Salomon Gessner, în traducerea marelui postelnic moldovean Alexandru Beldiman, tipărit la Buda în 1818) Picu Pătruţ execută, în felul lui caracteristic, patru miniaturi: *Adam şi Eva*[51] (**Fig. 33**), *Cain şi Avel*[52] (**Fig. 35**), *Omorârea lui Avel* (**Fig. 36**), *Îngroparea lui Avel* (**Fig. 38**), care au avut ca model gravurile în metal realizate de gravorul A. Geiger (**Fig. 34**, **Fig. 8**, **Fig. 37**, respectiv **Fig. 39**) existente în tipăritura omonimă[53].

O bună parte dintre miniaturile talentatului artist preiau, cu mai multă sau cu mai puţină fidelitate, gravurile în lemn ori în metal la care s-a apelat: *Cina cea de Taină. Iadul, Moartea, Sfântul Haralambie, Sfânta Treime, Răstignirea cu instrumentele Patimilor, Samuil şi Saul, Pilda celor zece fecioare, Ungerea picioarelor lui Isus, Al şaselea sobor ecumenic, Adam şi Eva, Cain şi Avel, Moartea lui Avel, Îngroparea lui Avel.* Alteori, se schimbă desfăşurarea compoziţiei de pe verticală pe orizontală: *Trecerea Mării Roşii*, *Cain şi Avel* (în ambele versiuni), *Roata lumii*, *Îngerul Domnului*, *Judecata de Apoi*, *Samuil şi Saul*, *Omorârea lui Avel*, *Îngroparea lui Avel*. Uneori, se renunţă la anumite elemente semnificative, ca în cazul imaginii *Roata lumii*, unde nu mai apar marea, corabia şi norii, iar în cazul *Îngerului Domnului* nu mai figurează în partea superioară Sfânta Treime de redacţie occidentală. De remarcat că în

[44] Tatai-Baltă 2018, p. 339.
[45] Tatay, Tatai-Baltă 2015, p. 19-22.
[46] Florescu 1998, p. 87-89.
[47] Tatai-Baltă 1995, p. 87-91.
[48] Tatay 2011, fig. 67.
[49] Pătruţ 1985a, fig. 15, 17.
[50] Pătruţ mss. 1843, Muzeul Naţional al Ţăranului Român, cota R. 2125.
[51] Pătruţ 2012, fig. p. 135.
[52] Pătruţ 1985a, fig. 6.
[53] Tatay 2011, fig. 86-89.

miniatura *Al şaptelea sobor ecumenic de la Niceea*[54] împărăteasa Irina şi fiul ei, împăratul Constantin al VI-lea Porfirogenetul, sunt aşezaţi în oglindă faţă de gravură, iar crucea pe care cei doi o susţin este mai simplă, în timp ce golul din spatele ei este umplut, de data aceasta, cu grupul de ostaşi poziţionaţi compact şi diferenţiat în raport cu cele doua cete de sfinţi. De asemenea, postamentul de sub picioarele cuplului imperial este mult diferit: mare şi de formă ovală (nu mic şi dreptunghiular), iar dalele pavimentului sunt precum tabla de şah (nu romboidale sau hexagonale). În miniaturile care au ca subiect crâmpeie din viaţa lui Avel, vegetaţia este redată mai puţin minuţios decât în gravuri.

Temele gravate pe care le socotim a fi fost utilizate de miniaturist apar de regulă şi în cărţi româneşti vechi din alte centre tipografice, dar noi am optat pentru cele pe care le-am considerat a fi cele mai asemănătoare[55]. Miniaturile: *Îngerul Domnului, Moartea, Judecata de Apoi*[56], *Iadul, Sfântul Haralambie*[57], *Soboarele ecumenice*[58], *Trecerea Mării Roşii, Roata lumii, Adam şi Eva, Cain şi Avel, Moartea lui Avel, Îngroparea lui Avel*, au avut ca sursă de inspiraţie gravuri cu valoare de unicat în arta cărţii româneşti vechi executate la Braşov, Târgovişte, Bucureşti, Buda.

Pe lângă numeroasele miniaturi de certă originalitate este clar că Picu Pătruţ a făcut uz şi de ilustraţiile aflate în cărţile româneşti pe care le reinterpretează şi le înnobilează prin culoare. El şi-a ornat manuscrisele, oscilând între respectul faţă de dogme şi libertatea de creaţie[59].

---

[54] Despre cele şapte sinoade ecumenice, desfăşurate între anii 325-787, se găsesc informaţii de pildă la Răureanu 1992, p. 121-175.

[55] Vezi diferite reproduceri la Tatay 2011 şi Tatay, Tatai-Baltă 2015.

[56] O *Judecată de Apoi,* cu o desfăşurare mult mai amplă, considerată a fi opera lui Ghervasie Monah, figurează în *Noul Testament*, Mănăstirea Neamţ, 1818, repetată în cartea *Viaţa Sfântului Vasilie celui Nou*, Bucureşti, 1819. Vezi Tatay, Tatai-Baltă 2015, fig. 442.

[57] *Sfântul Haralambie* apare foarte rar în cărţile româneşti vechi. Îl mai întâlnim tot la Braşov în tipăritura *Paraclisul Sfântului Haralambie* din 1815, atribuit lui Ioniţ Ion Voina (asemănător cu cel din 1824), precum şi la Bucureşti în 1826, tot într-un *Paraclis*. Aici respectivul sfânt are o altă înfăţişare, iar diavolul de la picioarele sale lipseşte. Vezi Tatay, Tatai-Baltă 2020, fig. 123; Tatay, Tatai-Baltă 2015, fig. 527.

[58] Ştim că Sinoadele ecumenice, cu excepţia celui de al cincelea, au fost gravate în lemn la Mănăstirea Neamţ, în anii 1841 şi 1844, de Teodosie Monah sau de Ghervasie Monah, „după icoanele din biserici şi după gravuri mai vechi". Vezi pentru detalii Racoveanu 1940, p. 26-27, pl. XXIII/1 – XXVIII/1.

[59] Deac 2008, p. 370.

List of illustrations

Fig. 1 - Picu Pătruț, **The Last Supper**
Fig. 2 - **The Last Supper**, *Strastnic***,** Buda, 1816
Fig. 3 - Picu Pătruț, **Hell**
Fig. 4 - [Rafail Monah], **Hell**, *Uşa pocăinţei,* Braşov, 1812
Fig. 5 - Picu Pătruț, **Crossing the Red Sea**
Fig. 6 - Gherva(sie) Monah, **Crossing the Red Sea,** *Psaltire,* Bucureşti, 1820
Fig. 7 - Picu Pătruț, **Cain and Abel**
Fig. 8 - [A. Geiger], **Cain and Abel,** Salomon Gessner, *Moartea lui Avel,* Buda, 1818
Fig 9 - Picu Pătruț, **The World's Wheel**
Fig. 10 - Prixner sc. Pest, **The World's Wheel,** *Calendariu…pre 100 de ani,* Buda, 1814
Fig. 11 - Picu Pătruț, **God's Angel**
Fig. 12 - Rafail M(onah), **God's Angel,** *Uşa pocăinţei,* Braşov, 1812
Fig. 13 - Picu Pătruț, **Death**
Fig. 14 - Rafail M(onah), **Death,** *Uşa pocăinţei,* Braşov, 1812
Fig. 15 - Picu Pătruț, **The Last Judgement**
Fig. 16 - Rafail M(onah), **The Last Judgement,** Braşov, 1812
Fig. 17 - Picu Pătruț, **Saint Haralambie**
Fig. 18 - **Saint Haralambie**, *Paraclisul Sfântului Haralambie şi a Sfântului Mina,* (Braşov), 1824
Fig. 19 - Picu Pătruț, **The Trinity**
Fig. 20 - **The Trinity,** *Ceaslov,* Sibiu, 1790
Fig. 21 - Picu Pătruț, **Crucifixion with the Passion Instruments**
Fig. 22 - [Hederich], **Crucifixion with the Passion Tools,** *Minei,* Buda, 1804-1805
Fig. 23 - Picu Pătruț, **Samuel and Saul**
Fig. 24 - [Hederich], **Samuel and Saul,** *Minei,* Buda, 1804-1805
Fig. 25 - Picu Pătruț, **The Parable of the Ten Maidens**
Fig. 26 - **The Parable of the ten Maidens,** *Strastnic,* Buda, 1816
Fig. 27 - Picu Pătruț, **Anointing Christ's Feet**
Fig. 28 - **Anointing Christ's Feet,** *Strastnic,* Buda, 1816
Fig. 29 - Picu Pătruț, **The 6th Synod of Constantinople**
Fig. 30 - **The 6th Synod of Constantinople,** *Îndreptarea legii*, Târgovişte, 1652
Fig. 31 - Picu Pătruț, **The 7th Synod of Niceea**
Fig. 32 - **The 7th Synod of Niceea,** *Îndreptarea legii*, Târgovişte, 1652
Fig. 33 - Picu Pătruț, **Adam and Eve**
Fig. 34 - A. Geiger sculp., **Adam and Eve,** Salomon Gessner, *Moartea lui Avel***,** Buda, 1818
Fig. 35 - Picu Pătruț, **Cain and Abel**
Fig. 36 - Picu Pătruț, **The Murder of Abel,**
Fig. 37 - [A. Geiger], **The Murder of Abel,** Salomon Gessner, *Moartea lui Avel***,** Buda, 1818
Fig. 38 - Picu Pătruț, **The Burial of Abel**
Fig. 39 - [A. Geiger], **The Burial of Abel,** Salomon Gessner, *Moartea lui Avel***,** Buda, 1818

Fig. 1 - Picu Pătruț, **Cina cea de Taină**

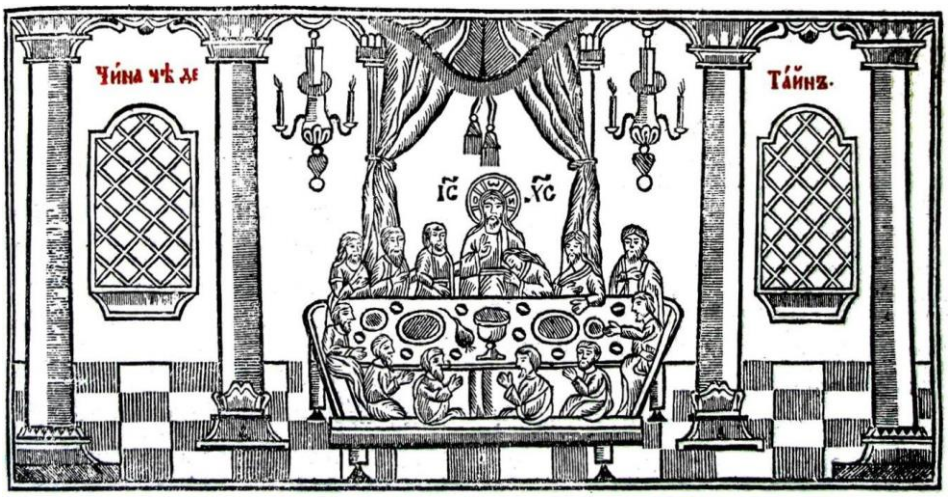

Fig. 2 - **Cina cea de Taină**, *Strastnic***,** Buda, 1816

Fig. 3 - Picu Pătruţ, **Iadul**

Fig. 4 - [Rafail Monah], **Iadul,** *Uşa pocăinţei,* Braşov, 1812

Fig. 5 - Picu Pătruţ, **Trecerea Mării Roşii**

Fig. 6 - Gherva(sie) Monah, **Trecerea Mării Roşii,** *Psaltire,* Bucureşti, 1820

Fig. 7 - Picu Pătruț, **Cain şi Avel**

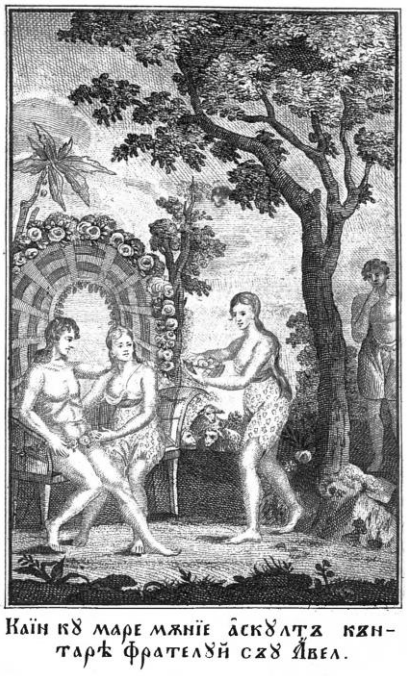

Fig. **8** - [A. Geiger], **Cain şi Avel,** Salomon Gessner, *Moartea lui Avel*, Buda, 1818

Fig 9 - Picu Pătruț, **Roata lumii**

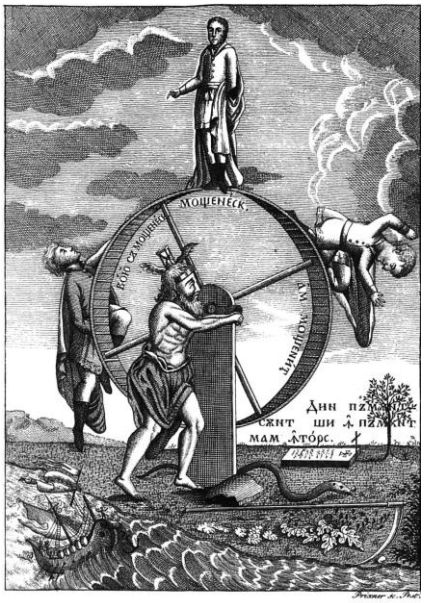

Fig. 10 - Prixner sc. Pest, **Roata lumii**, *Calendariu…pre 100 de ani,* Buda, 1814

Fig. 11 - Picu Pătruț, **Îngerul Domnului**

Fig. 12 - Rafail M(onah), **Îngerul Domnului,** *Uşa pocăinţei,* Braşov, 1812

Fig. 13 - Picu Pătruț, **Moartea**

Fig. 14 - Rafail M(onah), **Moartea,** *Uşa pocăinţei,* Braşov, 1812

Fig. 15 - Picu Pătruț, **Judecata de Apoi**

Fig. 16 - Rafail M(onah), **Judecata de Apoi,** Braşov, 1812

Fig. 17 - Picu Pătruţ, **Sfântul Haralambie**

Fig. 18 - Sfântul Haralambie, *Paraclisul Sfântului Haralambie şi a Sfântului Mina,* (Braşov), 1824

Fig. 19 - Picu Pătruţ, **Sfânta Treime**

Fig. 20 - Sfânta Treime, *Ceaslov,* Sibiu, 1790

Fig. 21 - Picu Pătruţ, **Răstignirea cu instrumentele Patimilor**

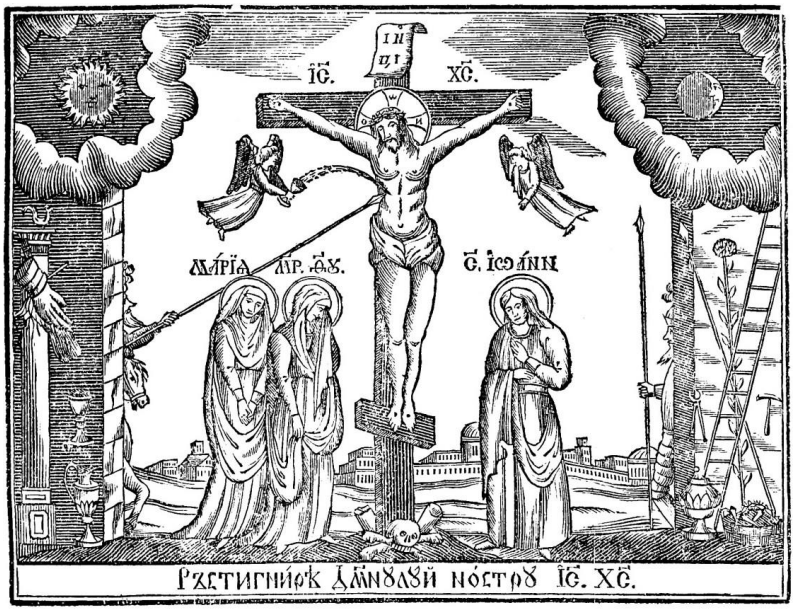

Fig. 22 - [Hederich], **Răstignirea cu instrumentele Patimilor,** *Minei*, Buda, 1804-1805

Fig. 23 - Picu Pătruţ, **Samuil şi Saul**

Fig. 24 - [Hederich], **Samuil şi Saul,** *Minei,* Buda, 1804-1805

Fig. 25 - Picu Pătruţ, **Pilda celor zece fecioare**

Fig. 26 - **Pilda celor zece fecioare,** *Strastnic*, Buda, 1816

Fig. 27 - Picu Pătruţ, **Ungerea picioarelor lui Isus**

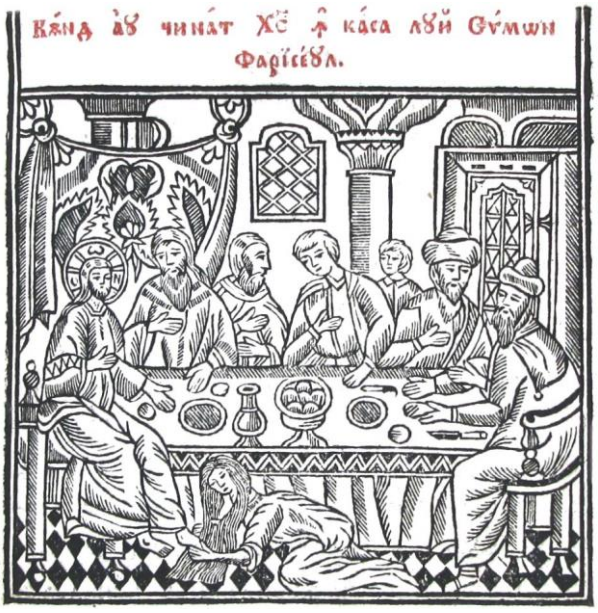

Fig. 28 - Ungerea picioarelor lui Isus, *Strastnic*, Buda, 1816

Fig. 29 - Picu Pătruţ, **Al şaselea sobor de la Constantinopol**

Fig. 30 - Al şaselea sobor de la Constantinopol, *Îndreptarea legii*, Târgovişte, 1652

Fig. 31 - Picu Pătruț, **Al şaptelea sobor de la Niceea**

Fig. 32 - **Al şaptelea sobor de la Niceea,** *Îndreptarea legii*, Târgovişte, 1652

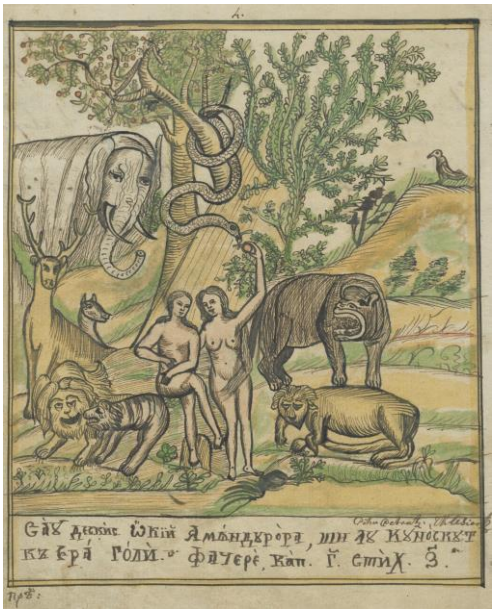

Fig. 33 - Picu Pătruţ, **Adam şi Eva**

Fig. 34 - A. Geiger sculp., **Adam şi Eva,** Salomon Gessner, *Moartea lui Avel***,** Buda, 1818

Fig. 35 - Picu Pătruţ, **Cain şi Avel**

Fig. 36 - Picu Pătruț, **Omorârea lui Avel**

Fig. 37 - [A. Geiger], **Omorârea lui Avel,** Salomon Gessner, *Moartea lui Avel***,** Buda, 1818

Fig. 38 -- Picu Pătruț, **Îngroparea lui Avel**

Fig. 39 - [A. Geiger], **Îngroparea lui Avel,** Salomon Gessner, *Moartea lui Avel***,** Buda, 1818

Abrevieri bibliografice

Bogdan 2013 – Cristina Bogdan, *Du berceau à la tombe. Les âges de la vie dans l'iconographie roumaine des XVIIIe-XIXe siècles et l'influence des modèles étrangers,* în *Economy and Society in Central and Eastern Europe. Territory, Population, Consumption.* Papers of the International Conference Held in Alba Iulia, April 25th-27th, 2013 edited by Daniel Dumitran, Valer Moga, Zürich, Berlin, 2013, p. 221-240

BRV I – Ioan Bianu, Nerva Hodoş, *Bibliografia românească veche, 1508-1830,* Tomul I, Bucureşti, 1903

Deac 2008 – Mircea Deac, *Lexicon critic şi documentar, Pictori, sculptori şi desenatori din România, secolele XV-XX,* Bucureşti, 2008

Florescu 1998 – Aurelia Florescu, *Gravura românească (1705-1827),* Craiova,1998

Pătruţ mss. 1842-1851 – Picu Pătruţ, *Stihos adică viers,* 1842-1851, Sălişte, Sibiu (manuscris păstrat la Muzeul Naţional al Ţăranului Român din Bucureşti, cota R. 2124)

Pătruţ mss. 1843– Picu Pătruţ, *Moartea lui Avel,* 1843, Sălişte, Sibiu (manuscris păstrat la Muzeul Naţional al Ţăranului Român din Bucureşti, cota R. 2125)

Pătruţ 1985 – Picu Pătruţ, *Picu Pătruţ – un chip al locului românesc,* Catalog, Muzeul satului şi de Artă Populară, Bucureşti, organizatorul expoziţiei: Anca Vasiliu, 1985

Pătruţ 1985a – *Picu Pătruţ. Miniaturi şi Poezie,* Evocări de Zoe Dumitrescu Buşulenga şi Vasile Drăguţ, Studiu introductiv de Octavian O. Ghibu şi Crişan I. Mircioiu, Ediţie îngrijită, tabel cronologic şi note de Octavian O. Ghibu, Bucureşti, 1985

Pătruţ 2012 – *Picu Pătruţ – ultimul mare miniaturist al Europei,* Catalog de expoziţie, Muzeul Naţional al Ţăranului Român, coordonator:Georgeta Roşu, Bucureşti, 2012

Racoveanu 1940 – Gheorghe Racoveanu, *Gravura în lemn la Mănăstirea Neamţul*, Bucureşti, 1940.

Răureanu 1992 – Ioan Răureanu, *Istoria bisericească universală*, Bucureşti, 1992

Tatai-Baltă 1995 – Cornel Tatai-Baltă, *Gravorii în lemn de la Blaj (1750-1830),* Blaj, 1995

Tatai-Baltă 2018 – Cornel Tatai-Baltă, în *Arta din România. Din preistorie în contemporaneitate,* editori*:* Acad. Răsvan Theodorescu, Acad. Marius Porumb, vol. I, Bucureşti, Cluj-Napoca, 2018, p. 399; vol. II, p. 53

Tatai 2007 – Anca Elisabeta Tatai, *Xilogravura de la Sibiu (sfârşitul secolului al XVIII-lea - începutul secolului al XIX-lea),* Sibiu, 2007

Tatay 2010 – Anca Elisabeta Tatay, *Tradiţie şi inovaţie în tehnica şi arta ilustraţiei cărţii româneşti tipărite la Buda (1780-1830),* Alba Iulia, 2007

Tatay 2011 – Anca Elisabeta Tatay, *Din istoria şi arta cărţii româneşti vechi:Gravura de la Buda (1780-1830),*Cluj-Napoca, 2011

Tatay, Tatai-Baltă 2015 – Anca Elisabeta Tatay, Cornel Tatai-Baltă, *Xilogravura din cartea românească veche tipărită la Bucureşti (1582-1830),* Cluj-Napoca, 2015

Tatay, Tatai-Baltă 2020 – Anca Elisabeta Tatay, Cornel Tatai-Baltă, *Arta grafică a cărţilor româneşti vechi tipărite la Braşov (1805-1827),* Cluj-Napoca, 2020